

1.3.1. LOGIKÁNK

Azt mondja Arisztotelész: $A = A$, és $A \neq \text{non } A$.

Hz a matematikában föltétlenül igaz [$25 = 25$].

Nem tudom, vajon a fogalmilag reflektált világban is igaz-e. Va-

jon nem csupán fogalmainkra (nem pedig magára a valóságra is) érvényes-e ez a tétel?

Folyó = folyó. Nem is kétséges: a fogalmak, az absztrakciók, az „ideák” síkján ez csakugyan így van. A való világban (a partikularitás világában) azonban nem olyan egyszerű ez a kérdés.

Mert már régóta, már Hérakleitosztól tudjuk, hogy a világ és benne a dolgok nem változatlan, önazonos formációk. A folyó, amelybe egyszer beleléptünk, mihelyt másodszor is belelépünk, még mindig „folyó” ugyan, de már nem ugyanaz a folyó.

A világban idő működik, tehát a világ folyamat.

A konkrét dolgokban, amelyekről képzeink vannak, amelyekből fogalmainkat absztraháljuk, szintén idő működik, tehát azok is folyamatok. Mi, amikor megalkotjuk fogalmainkat, eltekintünk a dolgokban működő időfaktortól, mintegy elvonatkoztatunk tőle. Csakis a konkrét dolgokat, a viszonylag állandó térformációkat tartjuk szem előtt, a bennük folytonosan és szükségképpen végbemenő változást, szummálódást figyelmen kívül hagyjuk. Ez annyira így van, hogy a világban (és a dolgokban) végbemenő változásokat külön absztraháljuk, azokra vonatkozólag külön fogalmaink vannak.

A fogalomalkotás: elvonatkoztatás, absztrakció; dolgok és jelenségek közös vonásait mutatja fel. Valamely fogalom, amikor megszünteti például egy konkrét dolog partikularitását, nemcsak az elvonás szempontja által, hanem az időfaktor kiiktatása folytán is deformálja, megmerevíti a dolgot. Ami a logikus, fogalmi gondolkodásban A, az a valóságban sohasem A. Úgy is mondhatnám: a való világban nem létezik, vagy csak nagyon viszonylagos az önazonosság.

És az önazonosságnak erre a tételére épül fel egész logikánk.

Értsük meg jobban. A világ egyszerre idő és struktúra. A fogalomalkotás ebből vagy csak az időt, vagy csak a struktúrát tartja szem előtt – mintegy különválasztja az időt a világtól. Fogalmaink legfontosabb vonásától, tudniillik *egységétől* fosztják meg a tér-idő komplexumot. Ezért a fogalmi gondolkodásnak nem a tényleges világfolyamattal, nem a való világgal, hanem annak csak egy merev, sápadt, sematizált, racionalizált fantomképével van dolga. Az „ideák” világa nem a való világ.

$A = A$.

Az emberi logika absztrakciókkal, azok relációival operál, s ebben a közegben föltétlenül megbízható, amit onnét tudok, hogy a matematikában és a fogalmi gondolkodásban *egyazon* logika érvényesül. Mihelyt a matematika érvényes – érvényes a logika is.

Csakhogy a matematikának nemcsak a logikája, hanem az absztrakciói is megbízhatóak. Nekünk viszont, mindaddig, amíg ezt a nyomorult nyelvi-fogalmi rendszert használjuk, logikánk többnyire homokot őröl.